

Pelikán, Jarmil

Profesor Karel Krejčí sedmdesátiletý

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. D, Řada literárněvědná. 1975, vol. 24, iss. D22, pp. [239]-241

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/108185>

Access Date: 01. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ZPRÁVY

PROFESOR KAREL KREJČÍ SEDMDESÁTILETÝ

20. srpna 1974 dožil se sedmdesáti let přední československý slavista a komparatista, universitní profesor Karel Krejčí, doktor filologických věd, člen korespondent Československé akademie věd. Pražský rodák, po celý život je se svým rodným městem spojen poutem nejtěsnějšího citového vztahu. Bohatě rozvíjí vědeckou tradici své rodiny, k níž patřili významní badatelé v oblasti filologie, historie, psychologie a práv. Universitní studia na oborech čeština — němčina — polština absolvoval na Karlově universitě pod vedením profesorů Jana Máchala, Jana Jakubce, Otokara Fischera a Mariana Szyjkowského.

Hlavní zájem soustředil Karel Krejčí na studia polonistická. V letech 1927—1928 studoval ve Varšavě a v Krakově, kde poslouchal čelné polské filology a seznámil se s řadou slovesných tvůrců. Po návratu podává Krejčí doktorskou disertaci o vlivu polského listopadového povstání na české národní obrození, kterou v příštích letech doplňuje studii o Polácích v Čechách v době povstání listopadového a po něm za tzv. „Velké emigrace“ (uverejněny ve Slovanském přehledu 1928—1931).

Již tato první větší práce Karla Krejčího nese pečeť — pro celou jeho vědeckou činnost tak charakteristického — úzkého sepětí sledované literární problematiky se životem celé společnosti, interpretace kulturního dění z hlediska jeho společenské podmíněnosti a prospěšnosti a zaměření pozornosti na nejvýznamnější, uzlové historické momenty. Dalším takovým významným historickým momentem, zvláště pro literaturu polskou, byly revoluční události r. 1905, jejichž odraz v literatuře zobrazil Karel Krejčí ve své habilitační práci *Polská literatura ve věrech revoluce* (1934, 2. vydání 1949). Tato materiálově i interpretačně bohatá studie byla svým rozsahem, pojetím i zpracováním novou i v rámci domácí polonistické literatury a dodnes patří k základním publikacím o tomto období. Krejčí dokázal neobyčejně hluboké působení revoluce téměř na všechny tehdejší polské spisovatele a velmi podrobně je dokumentoval v jejich tvorbě. Důsledky revolučních událostí byly nejdůležitějším činitelem, který uvedl polskou literaturu do 20. století.

Od roku 1929 až dodnes, i když od roku 1959 je kmenově pracovníkem Slovanského ústavu ČSAV a později Ústavu jazyků a literatur ČSAV, je rozsáhlá pedagogická, vědecká a vědeckoorganizační činnost Karla Krejčího svázána s Karlovou universitou, kde jako profesor polského jazyka a literatury (v letech 1954—1957 její prorektor) přednášel o literatuře české, polské a problematice srovnávací. Vychoval zde několik generací polonistů, kteří společně s bohemisty a ostatními slavisty na svého učitele rádi vzpomínají jako na vynikajícího pedagoga a vlídného rádce, který jim vedle lásky a úcty ke kultuře vlastního národa vštěpoval kritičnost a nutnost neustálého porovnávání hodnot v širším evropském kontextu.

Svou rozsáhlou výukovou a přednáškovou činnost spojoval profesor Krejčí vždy harmonicky s pronikavou prací badatelskou, která přinesla ještě v meziválečném období řadu významných statí polonistických a bohemistických i cílevědomě zaměřených přípravných studií pro pozdější obsírnější a syntetické publikace (např. knihu o Paprockém, pro dějiny polské literatury, pro práce z oblasti literární teoretické, z kulturních dějin Prahy apod.). Ve své obdivuhodně rozvětvené vědecké činnosti neustal Krejčí ani za okupace,

kdy po uzavření vysokých škol učil na škole střední, pracoval ve Slovanském ústavě a v sociologické společnosti či byl nucen pobývat v pankrácké věznici. Na neobyčejnou šíři jeho badatelských zájmů ukazují větší publikace, které v krátkých časových intervalech vycházely: Sociologie literatury (1944), Bartoloměj Paprocki z Hlohol a Paprocké vůle (1946), Jakub Arbes (1946), Jazyk ve vývoji společnosti (1947), Jaro národů ve slovanských literaturách (1948), Julius Slowacki — polský básník revolucionář (1949), Společensko-hospodářské základy polské literatury (1951, skripta, přepracovaná r. 1958), Svatopluk Cech a Matěj Brouček pražský měšťan (1952), Dějiny polské literatury (1953), Kapitoly o Jakubu Arbesovi (1955), A. M. Tilschová (1959), Heroikomika v básnictví Slovanů (1964), Praha legend a skutečnosti (1967), Vybrané studia slavistyczne (1973, polský výbor z prací Karla Krejčího).

Každá z těchto prací znamenala obohacení odborné literatury dané oblasti, dvě z nich si však zaslouží zvláštní pozornost pro svůj mimořádný význam. Dějiny polské literatury jsou první zahraniční publikací, pojednávající o celém vývoji polského písemnictví od počátku až do současnosti. Autor k tomuto dílu přistupoval z hlediska marxistické metodologie a zcela nově formuloval otázky periodizační i hodnotící kritéria pro jednotlivé tvůrce, proudy a literární procesy. Publikace, novátorská svou koncepcí a uceleným pojetím, získala si oprávněně domácí i mezinárodní uznání a byla jako žádoucí vysokoškolská příručka přeložena do němčiny. Druhou knihou jedinečných kvalit je Heroikomika v básnictví Slovanů, která úspěšně reprezentuje naši komparatistiku v měřítku slavistickém i světovém. Krejčí v ní využil své suverénní znalosti vývoje evropského písemnictví a kulturních proudů od antiky přes středověk, renesanci, osvícenství, romantismus, realismus až po naše století a uplatnil svůj syntetizující komparatistický pohled. Přesné postizení žánrové a druhové specifiky má v knize své genetické východisko, literární teoretické vymezení i začlenění do širších kulturních a společenských souvislostí, kde se heroikomika stávala účinnou zbraní lidského pokroku v boji proti zaostalosti, omezenosti a tmářství.

Mnohostranné a bohaté vědecké dílo čelného československého polonisty zasahuje především tři oblasti badatelského zájmu: polonistiku, bohemistiku a literární komparatistiku. Z polonistiky vedle syntetických Dějin polské literatury a uvedených monografií mají trvalou hodnotu studie o čelných polských spisovatelích (např. Mickiewicz, Slowacki, Sienkiewicz, Konopnicka, Dąbrowska a další), v nichž zpravidla šlo autorovi též o širší aspekt srovnávací a o zřetel k československo-polským kulturním vztahům. Velkou zásluhu získal si Krejčí zasvěcenými úvodů a doslovů k překladům polských i jiných slovesných děl a příležitostnými publicistickými články. Vědecky závazná a společensky záslužná činnost profesora Krejčího pro vzájemné poznání a sblížení našich bratrských národů byla polskou stranou odměněna Důstojnickým a Komandérským křížem s hvězdou řádu Polonia Restituta (1948, 1955), čestným doktorátem varšavské univerzity (1965) a řadou dalších vyznamenání. Krejčí se hned od počátku své vědecké dráhy zařadil mezi nejlepší zahraniční znalce polské kultury a podnětně zasahoval do řešení aktuální vědecké problematiky v samém Polsku, kde bylo jeho slovo vždy vítáno a ceněno.

Podobně jako literatuře polské věnoval Karel Krejčí syntetické a monografické práce i objevné dílčí studie též literatuře české, především autorům 19. a 20. století (Mácha, Langer, Havlíček, Nebeský, Neruda, Arbes, Vrchlický, Cech, Krásnohorská, V. Mrštík, Tilschová, Hašek, K. Čapek, Pujmanová aj.). Vyznačují se velikými faktografickými znalostmi, heuristickou objevností, interpretační uvážeností a komparatistickým zřetelem, porovnáváním české literatury se soudobými evropskými kulturními proudy. Právě toto srovnávací hledisko je více či méně zastoupeno téměř ve všech pracích Krejčího od počátečních studií přes monografie a syntézy, závazné stati Klasicismus a sentimentalismus v literaturách východních a západních Slovanů (1958), K problematice folklóru ve srovnávacích dějinách slovanských literatur (1961), o rodinných ságách (1963), Slovanská, revoluční a humanitní základna československo-polských styků v letech 1795—1863 (1965), Mýtus a dialog v historických vztazích Slovanstva se Západem (1968) až po vrcholné dílo o heroikomice.

Učitelskou a vědeckou práci spojoval profesor Krejčí vždy s intenzivní a mnohostrannou prací veřejnou a popularizační. Při nejrůznějších příležitostech proslavil množství přednášek, v nichž širokou veřejnost seznamoval s bohatou národní kulturní tradicí i současnou problematikou vědecké a kulturní revoluce. Bohatě v nich uplatnil své vypracované umění a výjimečný dar hovořit a psát přístupně a poutavě též o otázkách teoretických, složitých a náročných. V tom smyslu je Karel Krejčí pokračovatelem nejlepších

ladic naší obrozenské a pozdější vědy, ježů představitelé se nespokojovali dosažením významných vědeckých výsledků, ale dbali na jejich zpřístupnění a praktické uplatnění. Mnoho úsilí věnoval Karel Krejčí činnosti spolkové (Slovanský výbor, Společnost pro kulturní styky s Polskem atd.) a redakční (především ve Slavii, Slovesné vědě. České literatuře a dalších časopisech).

Téměř půl století účastní se profesor Krejčí všech významnějších slavistických, hlavně polonistických akcí, při nichž bývá často jejich spiritus movens. Rozsáhlá je Krejčího součinnost se slovenskými slavisty a literárními vědci. Vedle profesorů Máchala, Weingarta, Pražáka, Murka, Szyjkovského, Horáka, Wollmana, Havráňka, Horálka a Dolanského náleží mezi čelné představitele naší slavistické vědy, kteří kolem Slovanského ústavu a později Československé akademie věd vytvořili uznávané ohnisko slavistického bádání, které úzce spolupracuje se slavistickou vědou sovětskou, polskou, jugoslávskou, bulharskou a slavistickými centry na celém světě. Karel Krejčí podstatnou měrou přispěl k jeho rozvoji a významu; zastupoval československou slavistiku na mezinárodních slavistických kongresech a na různých konferencích, kde získal mnoho poct, a stal se členem zahraničních vědeckých společností.

Jarmil Pelikán

SEDMDESÁT LET PROFESORA OTAKARA NOVÁKA

28. prosince 1975 se dožil sedmdesáti let jeden z nejvýznamnějších představitelů české poválečné romanistiky, profesor dějin francouzské literatury na filozofické fakultě UJEP v Brně PhDr. Otakar Novák, CSc. S jeho jménem je spjata nejen brněnská romanistika, na jejímž obnovení po dlouhé odmlce způsobené druhou světovou válkou se podstatnou měrou podílel a jejíž poválečný rozvoj spoluurčoval svou vědeckou, pedagogickou a lidskou autoritou, ale i celá česká romanistika, již svými pracemi významně obohatil a již pomáhal metodologickou a tematickou objektivností svého díla stejně jako jeho vysokou fundovaností a erudicí dobývat mezinárodního uznání.

Otakar Novák se narodil 28. prosince 1905 ve Vidni. Vysokoškolská studia absolvoval na brněnské filozofické fakultě (obory francouzština — čeština; mezi jeho učitelé byli Arne Novák a P. M. Haškovec). Jako středoškolský profesor pak vyučoval až do roku 1946 na reálkách a gymnaziích v Rakovníku, v Berehově a v Praze. Od tohoto roku působil jako asistent a po roce 1947 jako soukromý docent na Univerzitě Karlově v Praze. Současně byl pověřen vedením přednášek a cvičení z francouzské literatury na brněnské filozofické fakultě, kam byl definitivně převeden v roce 1952. Zde byl o rok později jmenován státním docentem a v roce 1964 řádným profesorem dějin francouzské literatury.

V prvé etapě své odborné činnosti — od roku 1929, kdy začal publikovat studie, články a recenze v ČMF, Lumíru, Lidových novinách atd. — rozděloval Otakar Novák svou pozornost mezi českou a francouzskou literaturu, při čemž alespoň v počátcích rozšiřoval svůj pohled na literaturu italskou. Tato orientace umožnila prof. Novákovi věnovat se nejen tématům čistě bohemistickým (práce o Jaroslavu Vrchlickém) nebo romanistickým (série článků o Anatolu Franceovi), ale i problematice komparatistické (Jaroslav Vrchlický o Anatolu Franceovi, ČMF 1938 a Itálie a české písemnictví — ve sborníku *Strážce tradic*, 1940). Ostatně i později prof. Novák studoval zejména ohlasy francouzské literatury u nás a podněcoval tím zájem o tuto aktuální i vědnou tematiku u svých spolupracovníků a žáků (např. obsáhle studie Corneille en Bohême v *Études romanes de Brno* 1966 a F. X. Šalda devant certains aspects de la littérature française, tamtéž v roce 1969).

Postupně se však prof. Novák orientoval téměř výlučně na oblast francouzskou a dá se říci, že od svého habilitačního spisu *Renanova theorie stylu* (knižně Praha 1946) se věnuje převážně francouzské literatuře. V jeho bibliografii, která zahrnuje 4 knižní publikace, na 40 odborných studií, několik desítek předmluv a doslovů a přes sto recenzí, zpráv a poznámek, najdeme příspěvky o autorech z nejrůznějších období vývoje francouzského písemnictví (Rabelais, La Bruyère, Lesage, Corneille, Montesquieu, Musset, Maupassant, Rolland, Aragon a další) i studie problémové, např. o literárním baroku, o kritickém realismu nebo o metodologických problémech nové francouzské kritiky. Tato širě záběru a rozsáhlé přípravné práce, které pro své články prováděl, umožnily Otakaru Novákovi koncipovat dílo v české romanistice ojedinělé, dílo, které je shrnutím jeho téměř třicetiletého vysokoškolského pedagogického a vědeckého působení: francouzsky